
This is a reproduction of a library book that was digitized by Google as part of an ongoing effort to preserve the information in books and make it universally accessible.

GoogleTM books

<https://books.google.com>

Over dit boek

Dit is een digitale kopie van een boek dat al generaties lang op bibliotheekplanken heeft gestaan, maar nu zorgvuldig is gescand door Google. Dat doen we omdat we alle boeken ter wereld online beschikbaar willen maken.

Dit boek is zo oud dat het auteursrecht erop is verlopen, zodat het boek nu deel uitmaakt van het publieke domein. Een boek dat tot het publieke domein behoort, is een boek dat nooit onder het auteursrecht is gevallen, of waarvan de wettelijke auteursrechttermijn is verlopen. Het kan per land verschillen of een boek tot het publieke domein behoort. Boeken in het publieke domein zijn een stem uit het verleden. Ze vormen een bron van geschiedenis, cultuur en kennis die anders moeilijk te verkrijgen zou zijn.

Aantekeningen, opmerkingen en andere kanttekeningen die in het origineel stonden, worden weergegeven in dit bestand, als herinnering aan de lange reis die het boek heeft gemaakt van uitgever naar bibliotheek, en uiteindelijk naar u.

Richtlijnen voor gebruik

Google werkt samen met bibliotheken om materiaal uit het publieke domein te digitaliseren, zodat het voor iedereen beschikbaar wordt. Boeken uit het publieke domein behoren toe aan het publiek; wij bewaren ze alleen. Dit is echter een kostbaar proces. Om deze dienst te kunnen blijven leveren, hebben we maatregelen genomen om misbruik door commerciële partijen te voorkomen, zoals het plaatsen van technische beperkingen op automatisch zoeken.

Verder vragen we u het volgende:

- + *Gebruik de bestanden alleen voor niet-commerciële doeleinden* We hebben Zoeken naar boeken met Google ontworpen voor gebruik door individuen. We vragen u deze bestanden alleen te gebruiken voor persoonlijke en niet-commerciële doeleinden.
- + *Voer geen geautomatiseerde zoekopdrachten uit* Stuur geen geautomatiseerde zoekopdrachten naar het systeem van Google. Als u onderzoek doet naar computervertalingen, optische tekenherkenning of andere wetenschapsgebieden waarbij u toegang nodig heeft tot grote hoeveelheden tekst, kunt u contact met ons opnemen. We raden u aan hiervoor materiaal uit het publieke domein te gebruiken, en kunnen u misschien hiermee van dienst zijn.
- + *Laat de eigendomsverklaring staan* Het “watermerk” van Google dat u onder aan elk bestand ziet, dient om mensen informatie over het project te geven, en ze te helpen extra materiaal te vinden met Zoeken naar boeken met Google. Verwijder dit watermerk niet.
- + *Houd u aan de wet* Wat u ook doet, houd er rekening mee dat u er zelf verantwoordelijk voor bent dat alles wat u doet legaal is. U kunt er niet van uitgaan dat wanneer een werk beschikbaar lijkt te zijn voor het publieke domein in de Verenigde Staten, het ook publiek domein is voor gebruikers in andere landen. Of er nog auteursrecht op een boek rust, verschilt per land. We kunnen u niet vertellen wat u in uw geval met een bepaald boek mag doen. Neem niet zomaar aan dat u een boek overal ter wereld op allerlei manieren kunt gebruiken, wanneer het eenmaal in Zoeken naar boeken met Google staat. De wettelijke aansprakelijkheid voor auteursrechten is behoorlijk streng.

Informatie over Zoeken naar boeken met Google

Het doel van Google is om alle informatie wereldwijd toegankelijk en bruikbaar te maken. Zoeken naar boeken met Google helpt lezers boeken uit allerlei landen te ontdekken, en helpt auteurs en uitgevers om een nieuw leespubliek te bereiken. U kunt de volledige tekst van dit boek doorzoeken op het web via <http://books.google.com>

Handwritten: *Handker*

Pfl.

Handwritten: 10301

U.B. 81

BIJVOEGSEL

TOT DE

VADERLANDSCHE ONTBOEZEMING,

GENAAMD :

NU OF NOOIT!

*Een woord, na het ontstaan van het Oproer,
in een gedeelte van België.*

Te UTRECHT,

By J. G. VAN TERVEEN EN ZOON.

1830.

С 449609416

AAN DEN LEZER.

Dit stukje, Nederlandsche Lezer! plaatst U beurtelings op drierlei standpunt; of liever, het deelt U de gevoelens mede, die, op drie verschillende tijdstippen der allerjongste en allertreurigste geschiedenis van Uw land, door een' Uwer medeburgers ontboezemd werden; daar het voor hem zelven behoefte was te spreken, en hij hoopte, U daardoor althans niet te zullen schaden. Toen het eerste gedeelte van het geschrift herdrukt moest worden; oordeelde hij er iets te moeten bijvoegen, opdat Gij niet, alleen iets ontyangende, dat min of meer verouderd was, U te leur gesteld vinden mogt. Maar dit bijvoegsel was reeds ter perse gegeven, en ge-

deeltelijk gedrukt, toen zich de blijde mare verspreidde: Brusfel is veroverd! Zie daar de reden, waarom het stukje zulk een' vorm heeft als Gij ziet; en tevens de verschooning, voor hetgene U in denzelfven mishagen mogt.

BIJVOEGSEL.

Toen ik, voor weinige dagen, door het hart bijna onwederstaanbaar gedrongen, mijne gevoelens voor mijne dierbare Landgenooten ontboezemde; durfde ik niet hopen, dat mijne zwakke poging bij hen die belangstelling vinden zoude, van welke nu het uitverkoopen eener zeer groote oplage van mijn stukje getuigenis geeft. Dit verblijdt mij; daar het mij de streelende overtuiging schenkt, dat ik niet geheel vruchteloos gesproken heb. Maar het stukje, dat men weder wenscht op te leggen, kan, door den, zoo buitengewoon snel afwisselenden loop der gebeurtenissen, reeds eenigzins verouderd schijnen. En men zal veelligt oordeelen, dat het niet gevoegelijk, zonder eenig *bijvoegsel*, op nieuw kan uitgaan. Waarlijk, dit bekommert mij zeer: want velen hebben reeds, op verschillende wijze, zoo voortreffelijk gesproken (1), dat, nu althans, mijne stem niet behoef-

(1) Onder hen mogen wij, tot onze blijdschap, den beroemden kenner der vaderlandsche Geschiedenis, Mr. J.

hoefde gehoord te worden. Ook wilde ik thans veel liever zwijgen; dan iets onberadens zeggen, over het groote en moeilijke vraagstuk, dat thans aller goedmoederen bezig houdt. Maar de onvoorziene goedkeuring, aan mijn stukje te beurt gevallen, legt mij bijna de verplichting op, om andermaal, ten minste iets, te zeggen. Men vergunne mij dan bij het geschrevene, dat ik oordeelde bijna onveranderd te moeten wedergeven, thans het volgende te voegen.

Andermaal spreek ik tot U, bewoners van ons al-
 ler dierbaren geboortegrond! die Vaderland en Ko-
 ning bemint, eene gematigde, grondwettige vrijheid
 hoogschat, en echt Nederlandsche gevoelens en ge-
 zindheden zoekt voor te staan, en tot Uwe kinde-
 ren en kindskinderen over te brengen. Nu, meer
 dan

J. SCHELTEMA, tellen. Hij toch, die, in de jaren 1813
 en 1815, zoo heilzaam en roemvol werkzaam was, tot
 opwekking en leiding van den volksgeest, heeft, dezer
 dagen op nieuw, zijne Landgenooten aan zich verplicht,
 door de uitgave van een voortreffelijk geschrift, bij den
 Uitgever dezes verschenen, geheeten: *Iets over het oproer
 en den opstand te Brusfel en Luik, en tot bemoediging der
 Landgenooten*. De Schrijver, zoowel als deszelfs geschrift,
 zijn boven mijnen zwakken lof verheven.

dan ooit, voel ik mij aan U, Gij moogt dan *Belgen* of *Hollanders*, *Groningers* of *Luxemburgers* zijn, door gemeenschappelijke vaderlandsliefde verbonden. Nu of nooit, waardste Landgenooten! mogen wij elkander, God dankende, geluk wenschen met de aanvankelijke vervulling van onderscheidene verlangens, die wij, bij den aanvang dezer maand, met een beklemd hart, ontboezemden. Want, bij het woeden van den hevigen storm, die alles dreigde te verslinden, verblijdt zich de angstige zeeman over iederen zonnestraal, dien hij door de zamengepakte, zwarte wolken ziet dringen. Nu hoopt hij, dat het hevigste geweld van den orkaan gebroken moge zijn, en spant, met vernieuwden moed, alle krachten in, om de haven der rust en der veiligheid te bezeilen, naar welke hij zoo reikhalzende uitziет.

Zoo mogen wij te moede zijn, daar wij de misdadige hope der vijanden van Nederland, in menig opzigt, te leur gesteld, en die boozen in hunne eigene netten verward zien. — Op *buitenlandsche* hulp, dit blijkt nu meer en meer, hadden zij gehoopt: maar hunne strafbare pogingen hebben, elders zoo wel als hier, de verontwaardiging opgewekt van allen, die hun niet in boosheid gelijk waren. Niet zonder zorg, zagen wij de listige hoofden of zendelingen van het Oproer naar die hoofdstad vertrekken, waar, in onzen leeftijd, meer dan ééne omwenteling van ons Vaderland voorbereid of bewerkt werd. Maar zij kwamen

men terug; zwegen van den uitflag hunner onderhandelingen; en verkondigden *nu*, dat zij de regering van ons koninklijk Stamhuis behouden wilden hebben. Meer behoefden wij niet te vernemen, om te weten, hoe zij buiten 's lands ontvangen waren.

Maar niet minder vruchteloos, heeft het Oproer gezwoegd en gekuipt en gewerkt, om het geheele *Zuiden* met zich, tegen het *Noorden*, te doen zamen spannen, en tot het deelgenootschap der ontrouw te verlokken, of liever te dwingen. Geen middel, van welk eenen aard ook, van brandstichting af, tot de schending en vervalsching van openbare stukken toe, is onbeproefd gelaten, om dit heillooze doel te bereiken. En evenwel; — nu of nooit, ja! nu meer dan immer voorheen, mogen wij U, *Vlamingen*, *Antwerpenaars*, *Luxemburgers* en *Limburgers*! roemen als ware *Nederlanders*; wier burgertrouw op de hagchelijkste en langdurigste proeve gesteld, onbezweken gebleven, en onwrikbaar standvastig bevonden is. Want, hebben zich eenigen, in vergelijking der wel gezinde bevolking weinigen, door het bedriegelijke lokaas laten vangen; hun afval doet ons de onverzettelijke gehechtheid der overigen aan Vaderland en Koning des te hooger waarden. O Landgenooten! nu of nooit, moeten wij, van goeder harte, de broederhand toereiken aan allen, die zich zoo, den Nederlandfchen naam waardig, gedragen heb-

hebben! Maar vergeeft het, dat bewondering van het goede en edele mij mijn onderwerp doet vooruitloopen.

Even roemrijk, heeft het *Leger* de vuigste lasteringen zoo wel, als de laagste en listigste pogingen en trekken, om onder de Krijgslieden, door verleiding, omkoopning en bedrog, deelgenooten voor de misdaad aan te werven, beschaamd gemaakt, en tot vermeerdering van der boozen schande doen uitloopen. Onder hen, wien de *gelegenheid* werd aangeboden, naar welke alle braven in het leger wenschten, om het Oproer krachtdadigen tegenstand te bieden; was, zoo veel wij weten, de Generaal VAN GEEN, die te *Namen* het bevel voert, de eerste, of ten minste een der eersten. Maar welk eene moeilijke gelegenheid was het! DE STASSART was uit Parijs, te *Namen* wedergekeerd. Hij doet ijlings, wat ieder, die hem kende, van hem verwachten moest.... Oproerleuzen worden opgestoken; — maar opgestoken, om aanstonds weder te verdwijnen, door de krachtdadige maatregelen van den vaderlandschen held. Nu of nooit, moet Gij het hooren, Landgenooten! DE STASSART mogt tegenwoordig zijn; VAN GEEN, en met hem de zaak van trouw en Vaderland, overwon. — Dien Generaal noemen wij; omdat hij onder de eersten was, die den Opstand beteugelden: maar wie was er onder de Krijgsbevelhebbers, van hooge-

B

ren

ten of lagere rang, die niet zijn voorbeeld navolgde, of wenschte te kunnen navolgen? — Kortom; nu of nooit, heeft het *Leger*, hoe lang ook aan de verleiding blootgesteld, hoe weinig gelegenheid ook, om voor het Vaderland te doen, wat men wenschte, zich tot nog toe aangeboden ziende, zich evenwel de legitiemste aanspraak op de hoogachting, het vertrouwen en de erkenning der natie verworven. Moge eerlang het schoonste ridderkruis de borst van alle brave Krijgslieden, die uitgemunt hebben, versieren!

Hebben de oproerlingen de schandelijke hoop te leur gesteld gezien, die zij op de verleiding van Landgenooten en Krijgsmagt vestigden; niet minder zijn zij in hunne eigene netten gevangen, daar zij de onverwilde zamenroeping der *Staten Generaal* eischten. Immers de Koning heeft aan de Volksvertegenwoordigers eene *aanspraak* gedaan, die, met hoe verschillende aandoeningen ook ontvangen, te *Brussel* althans de eer genoten heeft (want wie rekent het haar niet tot groote eere?) van openlijk verbrand te worden. En de Vertegenwoordigers zelve hebben reeds zulke eene kloeke en vaderlandlievende houding aangenomen, dat DE STASSART vervaard geworden, en, vol wrevelmoed, naar zijn gewest wedergekeerd is.

Onze hoogst geëerbiedigde Koning zelf heeft, nu meer dan ooit, de treurige voorstellingen zijner ge-

trou-

trouwe dienaren bevestigd gezien; thans duidelijker dan immer te voren, aanschouwd, welk eene uitwerking zijne gadelooze langmoedigheid hebbe, op onverbeterlijke menschen. De Kroonprins, wiens goedhartigheid en persoonlijken moed men grootelijks roemen moet, met hoe diepe smart wij hem ook, door eene oproerige stad, hebben zien trotseren; deze heeft, midden in het verbolgene Brussel, de hardnekkige, ongevoelige, voor alle schaamte onvatbare boosheid zijner vijanden zien woeden. O! God zij gedankt, dat de dappere Vorst haar slagtoffer niet geworden is! — En mogen wij dan niet hopen, Landgenooten! dat het, zoo hoog door ons allen gewaardeerde Vorstelijke Huis, nu *althans*, weten zal, wie zijne vrienden, wie zijne vijanden zijn; en dat deze kennis voor het Vaderland niet verloren zal wezen? — Het is waar; één van des Konings Raadslieden, die, zoo lang en met zoo standvastigen moed, aan de vijanden van Nederland wederstand geboden had, heeft zijn ontslag gevraagd en verkregen. Maar dit ontslag zelf is van zóó veel vereerends vergezeld en gevolgd geweest, dat het Oproer geene reden heeft, of hebben zal, om zich met die overwinning geluk te wenschen.

Maar er is meer, dat ons, hoe hagchelijk ook de omstandigheden blijven, toch goede hope mag inboezemen. Vergelijken wij de gesteldheid van het ge-

trouwe Nederland, met den treurigen toestand, in welken het beklagenswaardige tooneel van den Opstand verzonken ligt. In het *eerste* woont niet slechts rust en orde; maar er ontwaakte ook, ja er leeft steeds, zulk een bedaarde en kalme, maar tevens vurige en krachtige volksgeest, als wij, sedert jaren, niet aanschouwd hadden. Daarbij woont er *eendragt*, die magt geeft. Want nimmer was het gevoel van verontwaardiging algemeener; de wensch naar beteugeling van het Oproer eenstemmiger; de vreugde, over iederen maatregel der Regering, die kracht en moed schijnt te ademen, meer eenparig. — Daar integendeel, waar wet en orde verbroken is, heerscht *Regeringloosheid*, van alle jammeren vergezeld, die zij met zich voert. Door beloften, die telkens valsch bevonden worden, door leugens, die steeds met nieuwe list verzonnen moeten worden, door het uitdeelen van geld, dat al minder en minder de begeerlijkheid en de behoeften van het graauw bevredigt, zoekt men er het ongeduldige volk te paaijen. En evenwel kan men het niet in den band houden. Want te *Brusfel* (de *Staats-Courant* zelfs zegt het (2)) *felt het schuim der maatschappij de wet*; en dat *Luik* vooral niet gelukkiger is, weet ieder. *Hier* wordt verdeeldheid; *daar* weifeling bespeurd; maar overal angst, die steeds de misdaad op de hielen volgt. *Hier* wil

(2) Van den 22 September j. l.

wil men het *beginfel*; *daar slechts den wensch der afscheiding* voorgestaan hebben. Nu stelt men de verscheuring der banden, die *België* met het gehate *Holland* vereenigen, als het hoogste doel zijner wenschen voor; *dan* weder schijnt men, voor eene wijle, dien eisch te vergeten, en zegt slechts: *Wij willen niets meer, dan gelijke regten met Holland!* (3) — Op den éénen oogenblik, roept men alle *Zuidelijke Afgevaardigden* te Brusfel bijeen; maar, op den volgenden, ziet men *DE CELLES* (4) en de zijnen, te 's *Gravenhage*, de vergadering der *Staten Generaal* bijwonen. — Eindelijk, *hier* ziet men deze, *ginds* weder eene andere leuze opgestoken; terwijl het oog bijna schemert van zoo verschillend gekleur-

(3) Woorden eener vergadering van *Brusfelaars*, dezer dagen bijeengekomen, onder de leiding van d'*HOOGVORST* en *VAN DE WEIJER*. In hetzelfde stuk zegt men, regtvaardige en *grondwettige* bedoelingen te hebben; maar gispt evenwel de *Zuidelijke Afgevaardigden*, dat zij zich aan *al de vormen onderwerpen, die de Grondwet voor de bestisfing der tegenwoordige groote vraag voorschrijft*; en ook daarover, dat zij kunnen goedvinden, den langzamen, wettigen weg te volgen. Zie de *Staats-Courant* van den 18 September j. l.

(4) Dezen noem ik, omdat hij zich aan het hoofd gesteld heeft van de *Afgevaardigden*, die, te Brusfel vereenigd, openlijk hebben aangekondigd, dat zij de afscheiding eischten. Overigens veroorloof ik mij geenerlei beoordeeling van 's mans bedoelingen, of betrekkingen tot de jongste gebeurtenissen. Trouwens dit zoude voor mijne Landgenooten geheel overtoollig zijn.....

kleurde vlaggen, die zelden vreedzaam, in elkanders nabijheid, gewaaid hebben.

Waarlijk zulk een Oproer kan niet verre meer van zijnen ondergang verwijderd zijn; zoo slechts de Koning, zijner zinspreuk gedachtig, voortgaat zijn grondwettig gezag, en de zaak van het Vaderland te *handhaven*; en zoo daarbij de natie even bedaard, maar ook even moedig blijft, als thans; op alles bereid zijnde; door niets, dat gebeuren kan, zich te zeer verheffende, of latende neêrslaan; en zich bovenal gereed houdende, om, zoo het noodig wierde, alles veil te hebben, om het dierbaarste op aarde te behouden.

Niemand toch meene, dat ik de bovenstaande, moedgevende, bedenkingen medegedeeld heb, om, terwijl nog het ranke schip van onzen Staat door de zwaarste stormen geslingerd en bedreigd wordt, aan Nederland trage en onvoorzigtige gerustheid in te boezemen. Dit zouden mij mijne Landgenooten, dit zoude ik mij zelven, nu minder dan ooit, kunnen vergeven. Want, hoe zeer zich ook het Oproer in vele opzigten bedrogen heeft; nog staat het evenwel dreigende tegen ons over, met onverminderde, zoo niet vermeerderde boosaardigheid; versterkt en uitgebreid door langdurig geduld; met allerlei middelen gewapend; steeds gereed om iedere vonk van onrust (en hoe vele liggen er verspreid!) aan te blazen, en daardoor alles, zoo mogelijk, in vlam te zetten. En
waar-

waartoe kan de *wanhoop* dolzinnige menschen niet vervoeren, die onder de *omwentelingen* van onzen leeftijd groot geworden zijn, en zich door dezelve uit het voetzand verheven hebben? . . . En daarenboven worden niet de grondvesten van eenen Staat bewogen; als deszelfs toestand zoodanig is, dat verandering of wijziging der *Grondwet*, op welke zijn bestaan rust, door sommigen noodzakelijk geacht, door anderen tegengestaan; en door het hoogste Gezag, om wijze redenen, aan de overweging der Volksvertegenwoordigers voorgesteld wordt?

Ja, Landgenooten! nu of nooit, wordt er eene vrage overwogen, welker beslissing op het lot van onze kinderen en kindskinderen grooten (God geve! gunstigen) invloed hebben zal. Gewigtig, boven al de vroeger aangevoerde *grieyen*, welker herhaalde opfomming ons het begin van den opstand hooren deed, is de, nu onlangs, door DE CELLES en zijne partij, luidkeels aangeheven eisch van afscheiding der, door Verbonden en Grondwet vereenigde gewesten. Moge die eisch al gedeeltelijk schipbreuk geleden hebben, op de krachtige en algemeene tegenverklaringen van *Gent* en *Antwerpen*; en op de, duidelijk geblekene ongenegenheid van vele andere, in het *Zuiden* wonende ingezetenen, om hunne belangen aan de wil-

willekeur der partij op te offeren; velen evenwel onder ons, die de goede en getrouwe Belgiërs hoog waarden, wenschen niet langer zoo naauw verbonden te blijven, met die gehoorzame volgelingen van D'OULTREMONT en VAN DE WEIJER, van wier, geheel niet broederlijke gezindheid zij, vroeger reeds veel, maar nu meer dan ooit, geleden hebben. — De vraag zelve is ter beantwoording des te moeilijker, omdat zij slechts keuze geeft, tusfchen blijvende vereeniging, en *gedeeltelijke* afscheiding. Hoe veel is er niet, dat voor het behoud der onveranderde Grondwet fchijnt te pleiten! Maar hoe veel staat daartegen over, dat den evenaar onzer wenschen ligtelijk naar de andere zijde kan doen overhellen!

Zij, die het *eerst* voorgestelde gevoelen zijn toegedaan, beroepen zich op de voortreffelijkheid onzer *Grondwet*; en maken ons vooral op de wijsheid harer samenstellers opmerkzaam, die zeer groote *ruimte* gelaten heeft, tot het maken van bijzondere verordeningen, welke de verschillende beschaving, zeden en gewoonten der onderscheidene gewesten wensche-lijk kunnen maken (5). — Zij prijzen ons het voorbeeld onzer bedachtzame voorvaderen aan; die zeer
wel

(5) Zoo zoude men, bij voorbeeld, omtrent het hooger en lager *Onderwijs*, voor de verschillende gedeelten van het Rijk, onderscheidene bepalingen kunnen maken; zonder dat daartoe, in de *Grondwet*, iets behoefde veranderd te worden.

wel wisten, hoe gebrekkig en onvolledig het maatschappelijke verdrag was, dat de *Vereenigde Gewesten* te zamen verbond; maar het evenwel, meer dan twee eeuwen lang, onveranderd in stand deden blijven; daar zij voor de verwarringen en botsingen vreesden, die veelligt uit een grondwettig herstel der dingen ontstaan zouden, zoo lang de nieuwe grondwet nog van die vastheid verstoken bleef, welke de *tijd* aan de oude had bijgezet. — *Zij* meenen, dat ter verandering der Grondwet van eenen Staat het tijdstip, wanneer de gemoederen in hevige drift ontstoken zijn, niet het gunstigste kan geacht worden. — Naar *hun* oordeel, zoude thans iedere wijziging in het maatschappelijke verdrag, hoe doelmatig die ook anders wezen mogt, op de Regering en Volksvertegenwoordigers het vermoeden werpen van vrees voor het Oproer, en daardoor hoogst schadelijk worden. — Wanneer eenmaal (voegen *zij* er bij), in een land, het voorbeeld gegeven is, dat de gemoedelijkste trouw, ja de grootste inschikkelijkheid der Regering, een maatschappelijk verdrag, door de heiligste eeden bezworen, niet tegen het geweld van een' meeneedigen Opstand beschermen konde; hoe ligt, ja! hoe spoedig, zal men zich dan aangelokt vinden, om, door de aanrigting van dergelijke gruweltooneelen, dezelfde uitkomst te weeg te brengen! — *Zij* spreken verder over de verzwakking die het Koninkrijk der Nederlanden, door de afscheiding der gewesten,

ten, ondergaan zoude; en over de groote moeilijkheid van het vraagstuk, om *eenheid* en *verscheidenheid* zoo te verbinden, dat er billijke en duurzame schikkingen getroffen worden. Eindelijk vragen zij, met bezorgdheid, of de voorgestelde afscheiding met de bepalingen, belangen en inzigten van onderscheidene groote Mogendheden genoegzaam strooken zal, om door dezelve, zonder ongenoegen, aangezien te worden?

Anderen integendeel, en onder hen niet minder verlichte en achtenswaardige mannen, oordeelen, dat de belangen van den Koophandel en van andere bronnen van vaderlandsche welvaart, zoo wel als de billijke wensch naar het genot van *rust*, eene gedeeltelijke afscheiding der Nederlandsche gewesten zeer raadzaam maken. En het is waarlijk te betreuren, dat door de gebeurtenissen der laatste jaren, bovenal der jongst verloopene maanden, zoo veel aanleiding gegeven is, om dien wensch te verdedigen. Wat menigvuldige tegenstrevings tegen de heilzaamste maatregelen der Regering!... Hoe veel verachting tegen de Hollanders!... Hoe groote, kwalijk ontveinsde onverschilligheid omtrent den Koophandel, die zenuw van den Staat!... Doch genoeg. Ieder weet, hoe veel er (he!las!) is voorgevallen, dat ook aan de geduldigste Nederlanders den wensch konde inboezemen, dat de band ruimer en losser gemaakt wierde, die hen met
zult

zelden vereenigde, als zij uit het *pleitgeding* en de *briefwisseling* van DE POTTER, en uit de jongste onlusten, hadden leeren kennen!

Landgenooten! ik beken, dat ik, niet zonder diepe smart, noch zonder groote bezorgdheid, den band zal zien verbreken of losmaken, die onze gewesten zamenhecht. Maar geenszins ben ik vermetel genoeg, om een vraagstuk te durven beslissen, dat de schranderste verstanden onzeker houdt. Intuschen mag ik, met vertrouwen, voor mijne geliefde medeburgers die wenschen ontboezemen, met welke allen, die het Vaderland beminnen, hoe zij ook anders over onzen toestand denken, moeten instemmen!

Ja, Nederlanders! waar Gij ook woont, nu of nooit, moet Gij, met groote behoedzaamheid zorgen, dat de overweging van het moeilijke vraagstuk, dat uit zoo veel verschillende oogpunten beschouwd kan worden, geenen twistappel werpe, tuschen de bewoners der verschillende gewesten van ons Vaderland, welke door gehoorzaamheid aan de wetten verbonden zijn. *Eendragt* tuschen de goeden, die te onontbeerlijker is, omdat het *Noorden* en *Zuiden* althans in *eenige* betrekking tot elkander zal blijven staan; *eendragt* alleen, ik herhaal het, is de voorwaarde,

op

op welke wij het heil van ons aller Vaderland mogen hopen. De schoonste vrucht, die de jammerlijke beroerten dezer dagen kunnen voortbrengen, is deze, dat getrouwe *Hollanders*, *Vlamingen* en *Antwerpenaars*, dat vaderlandlievende *Groningers* en *Luxemburgers* elkander beter leeren kennen en hooger waarderen, dan immer voorheen. Maar daarvoor vreezen de weêrspanningen het allermeeest. Hoe juichen zij daarom, over het opwerpen van eenen eisch, door welken zij hopen, gewest tegen gewest, stad tegen stad, in het harnas te zullen jagen! Indien hun *dit* mislukt; dan of nooit, zal hun gansche plan mislukken! O Nederland! mogt U dit groote heil beschooren zijn!

Maar daartoe moeten wij ons, bij al de overwegingen, tot welke de omstandigheden ons roepen, laten leiden door eene *edelmoedige* en *onbekrompene* vaderlandsliefde. Dan zal geen plaatselijk of gewestelijk eigenbelang het eenige of voornamelijk rigtsnoer onzer pogingen zijn; wij zullen even vurig wenschen, dat *Groningen* en *Lecurwarden* mogen bloeien, als dat het *Amsterdam* en *Rotterdam* welga; en wij zullen even min *Antwerpen* trachten te vernederen, als wij aan deszelfs welvaart het heil der Noordelijke provincien willen opgeofferd zien. Door zulk eene gezindheid alleen, onderscheidt zich de edelaardige *vaderlandsliefde* van kleingeestige *baatzucht*. Zonder die gezindheid, kunnen wij op onze po-

pogingen, noch de goedkeuring van ons geweten, noch den lof der nakomelingschap, noch den zegen van den regtvaardigen Alregeerder verwachten!

Er is iets anders, dat, nu meer dan ooit, de ernstigste nadenking verdient van allen, die het Vaderland lief hebben. De *Grondwet* is de heftigste band, die Vorst en Landzaten met elkander vereenigt; de zekerste waarborg voor het behoud der wederzijdse regten. Laat men dien band eenigzins *verslapen*, voordat een ander deszelfs plaats vervangen heeft; dan is het gedaan met orde, veiligheid en rust; terwijl niets ons wacht dan jammerlijke regeringloosheid. Hoe arglistig, en verderfelijk tevens, is daarom de booze handel van die onrustflokken, die zich gedragen, als of de Grondwet niet meer bestonde, en reeds door de vergaderingen, die zich te Brusfel en Luik opgeworpen hebben, *regtens* verbroken ware! Niets integendeel verdient meer de dankbaarheid van het gansche Vaderland, dan de kloekmoedige pogingen van meer dan éenen edelen Volksvertegenwoordiger, om, in overeenstemming met den wijzen Koning, dan eerst, als het snood geschondene gezag der *Wet* geheel hersteld zal zijn, over het, al of niet wenschelijke van hare verandering te doen raadplegen. En Gij, Landgenooten! al hoopt Gij zelfs ons maatschappelijk verdrag weldra gewijzigd te zullen zien, zult evenwel, nu meer dan ooit, zorgen, dat Uwe vijanden U de minste inbreuk niet verwijten kunnen op

op eene Grondwet, door hen even dikwijls luidkeels ingeroepen, als schandelijk verkracht!

Hoe gewigtiger de, thans aangevangene raadplegingen over het lot van Nederland zijn; des te hartelijker wensch ik, dat men bij dezelve, nu vooral, het oog steeds geslagen houde op de *vaderlandsehe Geschiedenis* (6). Zij stelt ons, in een rijk gestoffeerd en levendig tafereel, de voordeelen en nadeelen voor oogen, die kunnen voortvloeijen uit *allerlei*; ja bijna zeide ik, uit schier *alle mogelijke* regeringsvormen en volksverbindtenissen. Door haar eerst leeren wij de behoeften, wenschen en gezindheden der verschillende gedeelten van Nederland grondig kennen. Zij doet ons, uit hetgene geweest is, eene juiste gevolgtrekking maken omtrent hetgene, onder begunstiging van gelijke omstandigheden, zijn zal, of althans ligtelijk kan gebeuren. Vergunt mij, Lezers! een en ander voorbeeld, ter proeve en ter bevestiging van het gezegde, bij te brengen. Door die fakkel der eeuwen voorgelicht, zal men geenszins *Staats-Vlaanderen*, tegen het belang en den, steeds levendig geuit wensch van *Zeeland*, van deze provincie afscheiden (7). — Met het oog op de ge-

(6) Ik neem dezelve hier, in den ruimsten zin; zoodat ook de geschiedenis van de verschillende *Zuidelijke gewesten* ingesloten worde.

(7) Belangrijk is hier de vergelijking der krachtige *Nota*, ingeleverd, ter gelegenheid van de vredehandeling

19

geschiedenis geslagen; zal men, zoo de Groothwet gewijzigd wordt, alle mogelijke voorzorgen nemen; opdat niet, door nieuwe schikkingen, de naijver, door welken, in ons voormalig Gemeenêbest, dikwijls de *handeldrijvende* en *landbouwende* gewesten verdeeld werden, thans weder moge ontsteken. — Doog dat licht zich latende geleiden; zal men nimmer de, thans zoo genoemde *Zuidelijke* provincien voor een geheel houden, door gelijkheid van aard en inborst verbonden; maar veeleer het groote verschil opmerken tuschen de Nederlanders van *Vlaamsche* en van *Waalſche* tong. (8) En, welke maatregelen ter scheiding of vereeniging van gewesten, men ook raadzaam oordeele; men zal althans zorgen, dat de *eerſten* niet de slagtoffers worden van den onrustigert en heerschzuchtigen aard der *laatste*. Want wie *ijet* niet, bij de gedachte aan een' mogelijken strooptogt der *Walen* in het rijke *Vlaanderen*, gelijk aan dien, welken hunne voorvaderen, toen *Malcontenten* genaamd,

te *Amiens*, door den Afgezant SCHIMMELPENNINGK; welke men bewaard vindt bij BÖSSCHA: *Gefchied. der Nederl. Staats-omwenteling* in 1813, in de aanteekeningen en bijlagen op het *eerſte* Stuk, bl. 5 volg.

(8) Eene zeer belangrijke, daartoe betrekkelijke bijzonderheid vermeldt de Heer SCHELTEMA, t. a. p. bl. 14. — Hier van *Walen* sprekende, bedoel ik geenszins de *Luxemburgers*; die zich, ook bij het begin der *Brabandsche* heroerten, onder Keizer JOZEF II, zoo gunstig onderscheiden hebben. En in het algemeen zonder ik allen uit, die aan wet en plicht getrouw zijn gebleven.

naamd, ten jare 1578 durfden wagen, en met al te gelukkigen uitflag volvoerden? (9) — Eindelijk, de geschiedenis raadplegende, zal men, door menigvuldige voorbeelden bevestigd zien, wat de wijze Hooft ons leert; terwijl hij over de gezindheid spreekt, door een gedeelte der *Walen*, in het jaar 1579, aan den dag gelegd. „*Van Henegouw*,” zegt hij, „*was noch kloeke, hoop,*” (dat hetzelfde aan de Algemeene Staten getrouw zoude blijven); „*die eeverwel haast verdween,* „*tot klaare leer, hoe weenigh men aan woorden heeft,* „*daar de wispeltuurgheit der zinnen zich aan geen ontzagh vertuidt* (d. i. verbonden) *vindt.*” (10) — Op die *klare leer* der geschiedenis dan lettende; zal men geene zorgen te groot achten, om niet slechts, zoo dit noodig geacht wordt, nieuwe verordeningen en wetten te maken: maar ook derzelver herhaalde overtreding, zoo veel menschelijke wijsheid vermag, voor te komen en te verhinderen. Immers eene *Grondwet* wordt geschreven op papier of perkament; en de Geschiedenis, zoo wel der oude, als vooral der jongst verloopene dagen, getuigt met luiden stem, hoe moeilijk het zij, eene zoo broze stoffe te

(9) Zie Hoofts *Nederl. Historien*, nabij het einde van het *dertiende boek*. (D. IV. bl. 205. volg. der nieuwe uitgave van de Hooggeleeraren SIEGENBEEK, SIMONS en VAN CAPPELLE.)

(10) Zie de *Nederl. Historien*, in het *viijftiende boek*. (D. IV. bl. 315 der aangeh. uitgave.)

tegen hen té beveiligen, die *brandſichting* onder hunne voorname hulpmiddelen rekenen.

O! moge de hoogſte Beſchikker der menſchelijke lotgevallen geven, dat, zoo onze Grondwet veranderd worde, dan althans al het goede bewaard blijve, dat zij behelst, en, door haren beſchermenden invloed, ons deed genieten; — en dat het volksverdrag, dat haar vervangen zal, nimmer door zoo treurige omſtandigheden, als het tegenwoordige, worde verbroken!

Gefchreven, Woensdag den 22 September 1830.

NU OF NOOIT!

HOOPT! DANKT GOD! WAAKT!

Hoopt en hebt goeden moed, o dierbare Landgenooten! want de hoofdzetel van den Opstand *is gevallen*. *Brusfels* trots is vernederd; haar ongehoorde overmoed beteugeld; en Nederland gewroken. Zij was, weken lang, de schrik der goeden; de kracht en sterkte der boozen. Maar nu daagt zij niet langer, met ongestraften euvelmoed, het gansche Vaderland uit. Nu niet langer, kan hare list en haar geweld onbeteugeld werken en woeden, om allen, zoo mogelijk, in hare misdaden en jammeren te doen deelen. — Hopen wij, dat *Brusfel* (hoe diep ook verlaagd, het is eene *Nederlandsche* stad) *behouden* worde; zoo verre er nog redding mogelijk is, voor dat verblijf der misdaad en der ellende, hetwelk zoo lang der uitgelaatenste boosheid ter prootje geweest was, en niet, dan door den hevigsten, langdurigsten, bloedigsten strijd, aan derzelver geweld ontrukkt konde worden. — Maar verblijden wij ons; daar onze Vorst getoond heeft, dat

dat hij *Koning* is , en dat er nog eene *Grondwet* bestaat , sterker dan de vereenigde woede der zamen-gezworene vijanden van Nederland.

Verheugt U! want het Leger heeft eene standvastigheid en dapperheid betoond , die onze hope op deszelfs heldenmoed , hoe hoog ook gespannen , nog verre overtroffen heeft. Ja! bij het hartelijke en diepe medelijden , dat wij , jegens zoo veel bedrukte huisgezinnen en geslachten , gevoelen , wier naastbestaanden de zege met hun leven gekocht hebben , mogen wij hen de vertroostende taal der waarheid doen hooren : „ Uwe dierbaren zijn gegaan , waarts hun pligt , en dus God zelf , hen riep. Hun leven hebben zij veil gegeven , niet zoo als menig krijgsman , helaas! doen moest , voor de wilkeur der dwingelandij ; maar voor eenen Koning , den besten van Europa , die het bloed zijner dapperen niet opofferde , voordat alle middelen om het te sparen , vruchteloos waren uitgeput. Gestorven zijn zij voor de edelste zaak , voor de heilige belangen van het lieve Vaderland , welks dankzeggingen hen volgen in het graf ; welks erkenning hunne nageblevenen niet mag , of zal , of kan vergeten ! ”

Ja! wij allen wijden tranen aan de nagedachtenis der helden : maar wij verblijden ons , dat hun bloed niet vruchteloos gevloeid heeft ; dat de troon bevestigd ; het gebied der wetten aanvankelijk hersteld is ;
en

en dat Nederland zich voor het oog der natien, lusterrijk van die magtelooze volkeren onderscheiden heeft, die, in vroeger' en later' tijd, van vreemde hulp de bescherming van Vorst en burgers moesten afsmeeken. Juicht, Landgenooten! want *God* heeft het Oproer vernederd, en het Vaderland aanvankelijk gered.

Ja! Hij, Hij heeft dit gedaan. Dankt nu allen God! *Hij* gaf die kracht van geest aan den langmoedigen Koning; die dapperheid aan de helden; die zege aan de regtvaardige zaak; die bewaring aan den edelen Prins der Nederlanden, welke, nog in het heetste van den strijd, het bloed der schuldigen, zoo veel mogelijk, zocht te sparen; die bescherming aan zoo veel brave krijgslieden, wier leven onze smart over het verlies van anderen verzacht. *Hem* boven allen danken wij voor al het heil, dat wij hopen, dat, door die overwinning, het Vaderland moge beschoren zijn! Welk een Kerkgeloof ook onze eeredienst regele; allen loven wij den Eeuwigen voor eene overwinning, die niet slechts onze burgerlijke, maar ook onze *godsdienstige* regten verzekert, tegen het geweld van hen, voor welke niets heilig was.

Hoopt en dankt God, Landgenooten! maar *waakt*, nu zoo zeer als ooit. De *Opstand* was zoo geducht, dat hij op dienzelfden dag nog, toen Brussel werd aangevallen, die groote *omzigtigheid* en *behoedzaamheid* geacht werd noodzakelijk te maken, welke het *antwoord* der Volksvertegenwoordigers op de koninklij-

lijke *aanspraak* ademt. Zoo sterk was hij, dat, met uitzondering van *Luxemburg*, het gansche *Waaſche* Nederland door denzelfven weggeſleept was, of dreigde te worden. En wie weet of durft zeggen, hoe verre binnen of buiten 's lands, hij zijne takken uitgebreid hebbe; in eenen tijd, wanneer de geest van beroering, die Europa's volkeren ontrust, hem zoo zeer begunstigt? Zoo voorbeeldeloos hardnekkig was diezelfde *Opſtand*, dat hij het alleruiterſte durfde wagen, en niet, dan door *zulk* eenen ſtrijd, bedwongen konde worden!... Van zoo bedenkelijken aard was hij, dat door denzelfven aan meer dan eenen van onze moedige Vertegenwoordigers aanleiding gegeven werd, tot het uiten van den beſcheiden' wensch, dat twee van 's Konings Raadſlieden zich mogten verantwoorden. Zoo ſterk eindelijk was het Oproer, dat het onze Grondwet zelve die vijftien jaren lang, zoo veel ſchokken had verduurd, in gevaar konde brengen!....

Zoude *zulk* een *Opſtand geheel* te onder gebragt zijn, zoodra de oproerleuzen te *Brusſel* niet meer gezien worden? Ik durf het niet hopen, Landgenooten. Want de ſtrijd zonder wedergade, buiten en binnen *Brusſel* gevoerd, (och! dat dezelve thans geheel beſlist zij!) heeft nu, meer dan ooit, getoond, welke vreesfelijke wapenen Argliſt en Trouweloosheid, Woede en Wanhoop, aan het vertwijfelde Oproer in handen geven. De geſchiedenis leert ons, dat eene overwinning, die zorgeloos maakte, ſomwijlen
ſcha-

schadelijker was, dan de nederlaag zelve. Daarom roept U, geliefde Landgenooten ! niet mijne zwakke stem, maar de stem der bedachtzaamheid en der wijsheid toe :

Nu of nooit, moogt Gij hopen; behoort Gij God te danken; maar moet Gij waken!

Gefchreven, Zondag den 26 September.

